

BIJ DE KLOOS-AFLEVERING VAN DE NIEUWE GIDS

DE NIEUWE GIDS KWAM DEZE MAAND uit met een Willem Kloos-nummer, vanwege den zeventigsten verjaardag van den dichter, wiens naam aan de periodiek van 1885 is verbonden. Deze aflevering is een zeer belangrijke, niet het minst door wat Kloos er zelf in schreef en vooral door wat z'n vrouw er in verklapte. Verschillende literatoren als L. van Deyssel en Frans Erens, Jac. van Looy en J. de Meester, Stijn Streuvels en Felix Timmermans, Herman Middendorp en Frans Mijnsen eerden met lofartikelen den man, met wiens werk een nieuwe periode in de geschiedenis onzer letteren begon. Ook wordt hij in poëzie gehuldigd, o.a. door Hélène Swarth, P. C. Boutens en Frans Bastiaanse. We kunnen dit eerenummer niet in den breede bespreken, maar willen toch eenige kanteekeningen maken bij merkwaardige gedeelten.

De „Binnengedachten,” waarmee deze aflevering begint, zijn typeerend voor den „tachtiger.” Ze zijn ik-poëzie: auto-biografisch en psychologisch. Meer diep dan breed: ze delven op in herinnering wat op den zielebodem lag: wat er smeulde en ontvlamde en brandde en heel het binnenst doorgloeide. De problemen des levens, die bij iedere generatie 't felst der jongeren zieleleven ontrusten, vinden we ook in de „Vers-staten,” de groep, die ons van meer nog vertelt, dan van Kloos' verzorging „van zijn dierbaar werk.”

Kloos heeft in z'n jeugdijaren op-starend, geen hemel bespeurd — alleen gezien maar „geglinster van mystisch-vreemde lichtjes.” En „de heil'ge onsterflijke sterren, hoog boven zijn sterfelijk hoofd” gaven hem evenmin antwoord op het „waarom,” dat in zijn onrustige ziel riep, als ze het de dichteres deden, die er van zong.

De ik-poëzie der tachtigers was eerlijk, wijl ze persoonlijk was. Individueel, allerindividueelst. Resultaat van ontroering. Dit blijft haar eer. De dichter greep niet het versleten woord, het verbleekte beeld. Hij gaf eigen gedachten, eigen gevoelens in eigen passenden vorm. Hij gaf zich zelf weg in zijn verzen.

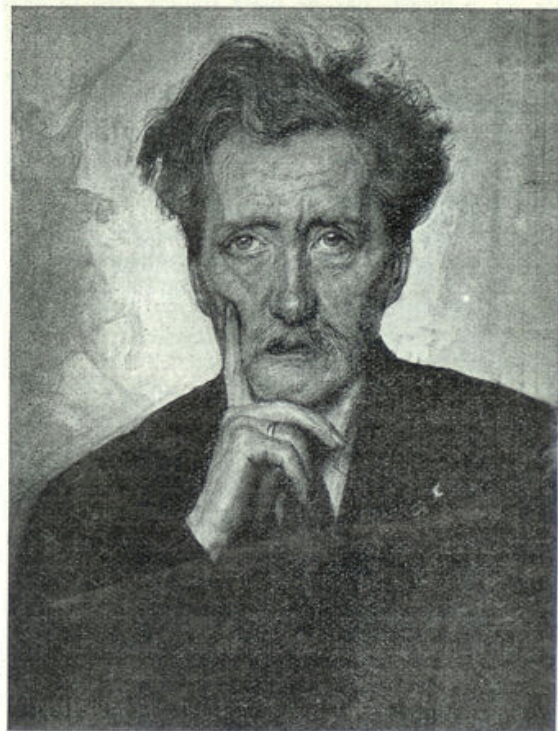
Kloos vertelt van zijn hogere-burgerschooljaren. We begrijpen het zoo goed, dat hij liever naar een bloem keek, dan dat hij ze openkerfde om haar deelen te tellen, om haar te determineeren. Dat hij dacht bij een boterbloem, een malva, een madeliefje: „Wat vreemd, dat jij leeft . . . denk en voel jij nu óók, al is het dan nog zoo weinig?”

De herinneringen aan dezen ouden tijd zijn geworden een soort progaganda voor het z.g. neutraal onderwijs. En Kloos bestrijdt hier het Christelijk onderwijs met dezelfde wapenen, die altijd in dezen strijd gebruikt zijn en ondanks hun roest en bothed nog steeds gebruikt worden.

„Een objectief, rustig mensch, die volstrekt niet het land aan den godsdienst heeft, vraagt zich verwonderd af, met welk recht de tegenstanders van het neutrale onderwijs de vrijheid nemen, het atheïstisch te noemen.”

„De H. B. S. verdedigt niet een der bestaande godsdiensten, doch er wordt ook niets geleerd, wat met een van die godsdiensten strijdt.”

„Of er een eerste oorzaak van het Zijnde bestaat, dan wel of dat Zijnde er altijd geweest is . . . over dat moeilijkste aller vraagstukken spreekt het M. O. natuurlijk niet, omdat er niets stelligs over mee te deelen valt . . .” Die eene zin al: dat „de H. B. S.

Naar een pastelteekening van Antoon van Wele

Willem Kloos 1929

niet een bepaalden godsdienst verdedigt,” zegt voldoende, hoe weinig Kloos het karakter van Christelijk onderwijs verstaat. Over dit onderwerp zal met hem niet te praten zijn, waar hij de Godsopenbaring uitschakelt. Hij gelooft aan de mogelijkheid van neutraliteit. Alsof een leeraar in zijn onderwijs ook niet zichzelf geeft, evenals een kunstenaar in zijn werk. Zooals die man is, zoo is z'n onderwijs. Dat Kloos bovengenoemde citaten schreef, doet wel eenigszins vreemd aan. De man, die het op kunstgebied had over „de allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie.”

Die op het eigene, het streng persoonlijke, de aandacht vestigde. Dit eigene bepaalt ook het onderwijs, ondanks de versleten neutraliteitsleuze.

Als een Christen-leeraar geen Christelijk onderwijs geeft, d.i. onderwijs, doordrenkt van de Christelijke beginselen, dan verloochent hij zichzelf en die beginselen. En als een ongelooovige zijn onderwijs niet stempelt met zijn ongeloofsgehoof, dan doet hij het ook. Dat geven van zichzelf in de kunst is ten slotte ook nog een kwestie van eerlijkheid. Maar diezelfde eerlijkheid geldt niet minder het onderwijs. Zoodat — gesteld dat neutraliteit mogelijk was — de persoonlijkheid van den leeraar hierbij zou worden ingeboet. Onderwijs is een „allerindividueelste” zaak.

Wat nu in deze kroonjaar-aflevering over Kloos als dichter en als criticus gezegd wordt, heeft voor een goed deel onze instemming. Kloos was baanbreker en heeft onze literatuur verrijkt.

Hij was als tachtiger de man, die een heele wereld van valsche conventie buiten de deur zette. De fijne zanger, die in zuivere taal de diepste gedachten weergaf. Wiens beelden verrukken door sublieme schoonheid. Hiermee nemen we niet in bescherming de gewaagde uitspraken van den dichter betreffende zijn scheppend vermogen.

Als hij beweert, dat er niets stelligs mee te deelen valt over het vraagstuk, of er een eerste oorzaak van het Zijnde bestaat, dan valt er op dat vers: „Ik ben een god in 't diepst van mijn gedachten,” zeker een eigenaardig licht. Dan wordt het opeens minder onschuldig, dan men het wel heeft willen verstaan.

Overigens heeft Frans Erens het wel goed gezegd, dat achter de doodgewone woorden der tachtigers het sentiment verborgen was, „het sentiment van zelfstandige zeggung,” en dat de lezer daardoor werd overrompeld. De tachtigers praten niet over de dingen en over de dingen heen, maar wat ze zeiden, kwam „uit de volheid van het gemoed.”

En ook geloof ik met Mr. Spanjaard, dat vele jongere dichters de betekenis van 80 niet beseffen, velen, die zonder de tachtigers misschien „van Zeggelentjes of De Bulltjes zouden zijn geworden.” Hélène Swarth zegt niets te veel, als ze de beweging, waarvan Kloos de ziel was, vergelijkt met het wekken van de schoone slaapster, die opstaat, als haar prins gekomen is. Heel belangrijk is het artikel van Mevrouw Kloos. Zij biedt hem wel den schoonsten krans. Met liefde heeft ze haar bijdrage voor deze aflevering geschreven. Zij vereert den dichter en doet merkwaardige onthullingen. Sympathiek doet dit uitnemend gesteld opstel aan. De schrijfster doet ons den mensch en den dichter zien. Zijn werkkraacht; de grootheid van zijn karakter. Ze verklaart ons Kloos' houding tegenover zijn tegenstanders, die hem niet begrepen en niet waardeerden. En we kunnen niet anders, dan de waardige, eerlijke wijze, waarop de dichter heeft verdragen en voortgewerkt, prijzen.

Er moeten vele jongeren zijn, die Kloos eeren en bewonderen. Jammer, dat ze in diens „Binnengedachten” een nieuwe religie voelen.

De dichter moge er over nadenken en erkennen, dat geen mensch buiten religie kan. Dat ieder mensch houvast zoekt voor zijn zieleven. Dat alle twijfel niet alleen onbevredigd laat, maar ook ongelukkig maakt.

Kloos heeft in z'n huis z'n wereld gevonden. Daar heeft hij de wereld tot zich laten komen. Daar heeft hij haar leeren kennen. En daar vond hij en gaf hij de liefde, die voor den arbeid een zegen is. We wenschen den dichter van harte geluk met het bereiken van den leeftijd der sterken en niet minder met den zegen der liefde, die hem het leven rijker maakte.

Och — al die bewonderende woorden beteekenen zoo weinig, als de overschatting er zoo dik op ligt.

We kunnen dezen dichter best eeren zonder hem „god Kloos” te noemen — zonder dat voor ons „een magische kracht van zijn naam uitgaat” — zonder dat we z'n oordeel „onfeilbaar” achten — en z'n „goddelijke verzen adoreeren.” Wat is dit alles anders dan overdreven gebazel... en erger! Kloos heeft indertijd de oudere generatie scherp becritisceerd en het was noodig. Nu wordt hem geen critiek gespaard. Ook hier is de kringloop der historie, al gelooven we, dat zijn critici z'n groote verdiensten verkleinen en zichzelf daardoor al heel klein aanstellen.

Bij onze critiek op Kloos zijn er ernstiger vragen aan de orde dan bij die veler jongeren, die hem den naam betwisten van hervormer op kunstgebied.

Wij protesteeren tegen kunstafgoderij en Kloosafgoderij.

We wenschen hem in den avond van zijn leven meer dan verwelkende kransen. We bidden hem toe, dat God Zich in den rijkdom Zijner liefde aan hem openbare en dat ook hij den Heiland mag leeren kennen als zijn Zaligmaker. ❧

Dan wordt Kloos een zondaar, in 't diepst van zijn gedachten. Dan zit hij niet meer zelf ten troon, maar buigt hij zich neer voor zijn Redder, Die hem het probleem des levens kan oplossen, Die hem den vrede wil schenken, dien niemand hem meer rooven kan.

En dan zingen allen, die dit zouden mogen hooren, van de wegen des Heeren: de Heere opent de oogen der blinden; de Heere maakt de gevangenen los.

❧

A. L. v. H.

Glanzende Dagen op den „Wildenborch”

HET PUBLIEK IS NU EENMAAL ONDERLING Overeengekomen om uit te gaan in den „vacantie-tijd,” dat wil zeggen, in de maanden Juli en Augustus, de laatste vooral.

Vandaar het geduw en gedrang; vandaar veel ongemak voor veel geld. Zwitserland is dan uitverkocht; „es ist ja Hoch-saison” — genoeg gezegd. Aan den Rijn, in den Harz, in de Ardennen, net zoo. En ook in onze inheemsche vacantie-oorden valt de stedeling zwermgswijs.

En toch is dan eigenlijk het beste reeds voorbij. Ik noem nu niet eens Augustus als de regenmaand. Maar de zomer zelf is verwelkt en oud geworden. De zomer is over zijn hoogtepunt heen, en de herfst, met zijn eigen schoon, zijn glorieuze stille dagen, zijn tinten en luchten, is nog niet gekomen.

„Maar,” zoo zal men zeggen, „natuurlijk gaan wij uit in Augustus, anders geven de scholen immers geen vrij.”

Dat is waar. Maar volstrekt niet in ieder gezin zijn schoolgaande kinderen. Tal van menschen kiezen toch weer die overdrukke maanden uit, alhoewel ze 't best anders konden schikken.

Toen ik dan ook, begin Mei, een paar weken op 't Kasteel den Wildenborch vertoefde, dacht ik dikwijls: Wat glippen er toch glanzende dagen ongenoten aan ons voorbij, juist in den vroegtijd. We zongen als kind reeds: „Daar is hij, daar is hij, de lieflijke Mei,” maar wie gaat eigenlijk uit om Mei te begroeten?

Hoe het er was op den Wildenborch? In één woord: verrukkelijk! De Wildenborch is een Geldersch kasteel, tusschen Lochem en Vorden gelegen, op een twintig kilometer afstand van Zutphen. Maar 't is geen sombere middeleeuwsche burcht meer, die dreigend oprijst uit haar steenen gracht. De Wildenborch is lieflijk gelegen; van de oude sterkte is eigenlijk alleen nog de roode ronde toren in 't midden over, en de gewelven daaronder. De beide vleugels van het geheel met klimop begroeide huis dateeren uit de achttiende eeuw; ze zijn, dat merkt men terstond op, gebouwd door een landheer, die zijn Huis en zijn goed zoo aantrekkelijk mogelijk heeft willen maken. De vele kamers zijn ruim en licht, thans van alle moderne gerief voorzien: electrisch licht, vaste waschtafels met stroomend water, enz. Er is een eigen auto. En o, het park, die ouderwetsche buitenplaats! De vijvers, waarin men rond kan roeien, heel den lieven langen dag, als men dat verkiest, want ze zijn zeer uitgestrekt. In de lijn dezer waterpartij is de loop der twee oude ringgrachten nog duidelijk te herkennen. De land- en tuinbouwkundige, de bekende eigenaar van den Wildenborch: Staring, heeft de rijkste verscheidenheid van houtsoorten doen aanplanten. En daarin treft men de mooiste zangvogeltjes aan; die waren nu juist aan 't nestjes maken. Men hoorde er den nachtegaal zingen in den Meinacht; de groening, het staartmeesje, de tuinfluiter, ze leven er ongestoord en zijn daarom heel niet schuw. ❧